

## ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Гринців Мар'яни Василівни на тему «Особливості саморегуляції майбутніх психологів як чинник їхнього професійного становлення», подане на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Дисертація Гринців Мар'яни Василівни присвячена надзвичайно цікавій та актуальній темі – вивченню особливостей саморегуляції майбутніх психологів у контексті їх підготовки до професійної діяльності. Автором дисертації коректно сформульована проблема розвитку саморегуляції психіки людини взагалі, та особливостей саморегуляції майбутніх психологів зокрема. Відтак, є потреба у поглибленому вивченні психологічних особливостей саморегуляції як чинника професійного становлення майбутніх психологів. Окрім цього, для повноцінного розуміння саморегуляції варто інтегрувати підходи, що пояснюють сутність її прояву у різних аспектах майбутньої професійної діяльності. Саме цього, на наш погляд, потребують існуючі теорії, що висвітлюють питання професійної готовності майбутніх фахівців. Сукупність регуляторних умінь і регуляторного досвіду дасть змогу практичним психологам ефективніше включитися у професійну діяльність, легше соціально адаптуватися, професійно самоствердитися тощо. А це, своєю чергою, сприятиме оволодінню необхідним набором засобів, що забезпечать ефективність діяльності, актуалізуючи внутрішні засоби безпосереднього чуттєвого відображення в процесі моделювання умов і виявлення значущих суб'єктивних критеріїв оцінки кінцевих і проміжних результатів. Емпірична частина дослідження стосувалася вивчення самооцінки, вольового і комунікативного самоконтролю, контролю за дією наполегливості та самовладання, психічних станів особистості, а також стильових особливостей саморегуляції, які безпосередньо стосуються функціонування процесів

особистісної саморегуляції. Отже, представлене дослідження являє собою продуктивну спробу зробити свій внесок у розв'язання актуальної науково-практичної проблеми щодо професійного становлення майбутніх психологів.

Зроблений автором теоретико-методологічний аналіз сучасного стану наукових тенденцій вивчення особливостей саморегуляції майбутніх психологів дозволив дійти висновку про недостатність вивчення змістової сторони цього явища, що зумовлює не повне розкриття сутності заходів щодо подолання професійної дезадаптації суб'єкта. Сьогодні особливо актуальним є вивчення питання особистісної саморегуляції як одного з факторів психологічної готовності студентів до майбутньої професійної діяльності.

Мета дослідження відповідає рівню кандидатської дисертації. Відповідно до мети дослідження були поставлені завдання, вагомі за обсягом та змістом.

Таким чином, наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів проведеного дослідження полягають у тому, що:

обґрунтовано та розроблено методологічний підхід до саморегуляції на рівні функціональної взаємодії регуляторних ланок та регуляторно-особистісних якостей майбутніх психологів;

емпірично досліджено особливості особистісної саморегуляції студентів-психологів та їх взаємозв'язок з компонентами психологічної готовності до діяльності як показником професійного становлення;

розроблено та практично використано структурно-функціональну модель особистісної саморегуляції у складі таких її компонентів: мотиваційно-цільового, програмування, поведінкового, оцінно-регулятивного та визначені особливості її функціонування;

удосконалено знання про психологічний зміст поняття особистісної саморегуляції як чинника професійного становлення майбутніх психологів.

Характеризуючи роботу, слід відзначити обґрунтованість методологічних засад дослідження, які відповідають предметному

спрямуванню. Використана теоретична база повною мірою забезпечує висвітлення проблематики та можливість вирішення дослідницьких завдань.

Слід визнати актуальним і продуктивним напрям автора щодо вивчення внутрішніх механізмів які створюють несприятливі умови для розвитку саморегуляції, коли першоджерелом є нервово-психічна нестійкість, підвищена тривожність, що може детермінувати агресивність і конфліктність, спричиняючи труднощі у контактах з оточуючими та відображатися на розвитку комунікативних здібностей.

Саморегуляція здійснюється як єдиний процес, забезпечуючи мобілізацію та інтеграцію психологічних особливостей людини для досягнення цілей діяльності та поведінки. Процес саморегуляції сприяє виробленню гармонійної поведінки, на основі чого розвивається здатність керувати собою відповідно до реалізації поставленої мети, керувати поведінкою відповідно до вимог життя, професійних чи навчальних завдань. Дисертанткою встановлено, що основні регуляторні процеси майбутніх психологів розвинені на низькому та середньому рівні. Отримані на формуальному етапі дослідження результати свідчать про необхідність розробки системи спеціальних впливів, психолого-педагогічної корекції та їх впровадження у навчальний процес вишу у формі навчального тренінгу.

Досить вдалим у роботі є розробка програми супроводу розвитку особистісної саморегуляції студентів-психологів. Програма передбачала індивідуальну психологічну допомогу та включала діагностичну й просвітницьку роботу, спрямовану на надання інформації студентам про особливості особистісної саморегуляції у студентському віці, здорового способу життя та його впливі на саморегуляцію особистості, готовність до повноцінного і якісного виконання в майбутньому професійної діяльності. Через активне залучення майбутніх психологів до тренінгових занять, відбувався вплив на зміну особистісних якостей та властивостей, які стосуються саморегулятивних тенденцій та психологічної готовності до діяльності.

Емпіричним показником професійного становлення є психологічна готовність до діяльності, що представлена компонентом спрямованості (спрямованість особистості, мотивація до успіху, готовність до професійної діяльності) та емоційно-вольовим компонентом (рівень суб'єктивного контролю, нервово-психологічна стійкість, ризик дезадаптації в стресі, інтернальність/екстернальність). Зв'язуючою ланкою згаданих компонентів є толерантність до невизначеності.

Розглядаючи особливості саморегуляції майбутніх психологів, дисертантка виявила, що саморегуляція може мати різні рівні прояву функціональних ланок, вираженням чого є відповідний регуляторний профіль. Кожний профіль характеризується наявністю як слабких, так і сильних функціональних ланок. Розвиваючи сильні регуляторні ланки профілю, можна компенсувати слабкі. Окрім цього, розвиток *мотиваційного компоненту* також сприяє компенсації різних, слаборозвинених особистісних якостей та властивостей.

Доцільно відмітити, що конкретизовані об'єкт і предмет, мета і завдання відображають логіку теоретичних та експериментальних досліджень. Також простежується взаємозв'язок між зазначеними у вступі до дисертації дослідницькими завданнями та теоретико-науковою новизною і практичним значенням, тобто усі складові характеристики роботи взаємопов'язані і логічно обумовлюють один одного. Така особливість дає змогу охарактеризувати роботу як логічно вивірене, структурно-завершене дослідження.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що результати дисертації можуть бути використані в роботі психологічної служби коледжів та вишів, а також для подальших психолого-педагогічних розробок і наукових досліджень проблеми особистісної саморегуляції.

У висновках цілком обґрунтовано представлено узагальнені результати та окреслено перспективи подальшого вивчення проблеми. Результати

дослідження викладені чітко й послідовно, що свідчить про досягнення мети роботи та успішне розв'язання сформульованих задач.

Зміст автореферату відображає основні положення дисертаційного дослідження. На основі аналізу дисертації, автореферату та публікацій можна зробити висновок, що виконана робота є самостійним, завершеним дослідженням, яке характеризується новизною, має теоретичну та практичну значущість.

Оцінюючи роботу в цілому позитивно, доцільно висловити деякі зауваження та побажання:

1. На ст. 61 зазначається: «Емпірична частина ... стосувалася вивчення самооцінки, вольового і комунікативного самоконтролю, контролю за дією, наполегливості та самовладання, психічних станів особистості, які безпосередньо стосуються функціонування процесів особистісної саморегуляції». Можливо на основі досліджуваних компонентів і низки інших, було б доцільно виокремити стилі саморегуляції та з'ясувати їх роль у забезпеченні ефективності професійного становлення майбутніх психологів? Водночас, це дало б можливість глибше дослідити рівень суб'єктивного контролю (локус контролю), який у роботі згадується, але доволі обмежено.

2. У п. 4 загальних висновків зазначено: Впроваджена у практику «Програма психологічного супроводу розвитку особистісної саморегуляції майбутніх психологів» сприяла позитивним змінам у регулятивній підструктурі особистості. Але авторка не дає у розділі 2 розгорнутої характеристики процедури впровадження програми тренінгу для студентів дослідної групи.

3. У науковій новизні зазначається, що уточнено зміст *психологічної готовності* до професійної діяльності психолога з *включенням у її структуру регулятивного компоненту*. Можливо варто було уточнити, що саме запропоновано вами, окрім того, що вже відомо.

Висновок: дисертаційне дослідження Гринців Мар'яни Василівни на тему «Особливості саморегуляції майбутніх психологів як чинник їхнього професійного становлення» є самостійним завершеним науковим доробком і виконане на належному рівні. Всі поставлені в дослідженні завдання розв'язано, отримано нові фактичні дані. Результати дослідження мають теоретичне та практичне значення.

Дослідження відповідає вимогам п. 9, 11, 13 і 14 “Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, а його автор - Гринців Мар'яна Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент:  
завідувач кафедри соціальної роботи  
та психології НУБіП України  
доктор психологічних наук, професор  
«\_\_» \_\_\_\_\_ 2016 р.

Шмаргун В.М.

